

Posudek diplomové práce

Aleš Buzu, *Recuperarea identității naționale în Basarabia prin intermediul limbii române* (Znovunabytí besarabské národní identity prostřednictvím rumunštiny)

FF UK, Katedra jihoslovanských a balkanistických studií

Předkládaná diplomová práce je již druhou na pražské rumunistice vzniklou prací zabývající se složitou jazykovou situací v Moldavské republice. Zatímco Ludvík Pospíšil (2009) se snažil zmapovat především současný stav v zemi a přilehlých oblastech Ukrajiny, přítomná práce postihuje danou problematiku hlavně diachronně, a to v rozmezí celých dvou set let, jež letos uplynou od zabránění východní části Moldavského knížectví, tzv. Besarábie, carským Ruskem.

Kromě poměrně obsažného úvodu, který lze vnímat i jako první kapitolu a jenž do jisté míry koliduje s rumunským résumé, práce sestává z dalších 5 samostatných kapitol, závěrů a bibliografie. Autor se zpočátku zabývá postavením rumunského jazyka v dané oblasti od osudového roku 1812 až po vznik tzv. Velkého Rumunska v roce 1918. Zaměřuje se přitom na oblast školství, tisku, divadla a náboženského života a krok za krokem sleduje státními orgány řízený proces vytlačování mateřského jazyka většinového obyvatelstva z veřejné sféry. V další části v kontrastním pohledu sleduje přirozený vývoj spisovného jazyka v nezávislém rumunském státě, v němž se celková potřeba modernizace společnosti podle západních vzorů a přijetí francouzského civilizačního modelu po roce 1859 projevuje i na úrovni jazyka. Poté nás autor zevrubněji seznamuje s tzv. teorií „moldovenismu“, produktem pseudovědců z Moskvy a Kyjeva, jejímž cílem bylo besarabské Rumuny jednou provždy odnárodnit. Předposlední kapitola pojednává o emancipačním hnutí besarabských Rumunů v době gorbačovovské perestrojky na přelomu 80. a 90. let 20. století až do vyhlášení moldavské nezávislosti v roce 1991. Právě tato kapitola se mi jeví jako nejpřínosnější: nejenže detailně přibližuje všechny dílčí etapy vedoucí k vyhlášení moldavské státní nezávislosti (etapy, o nichž jsme v době, kdy probíhaly, neměli nejmenší povědomí, neboť i mezinárodní tiskové agentury upíraly svou pozornost k metropoli-Moskvě a vývoji v pobaltských republikách), ale dává nám též jasnou představu o specifičnosti moldavské cesty k znovunabytí národní a jazykové identity. Zatímco lidová hnutí v Pobaltí usilovala o posílení národní identity, to moldavské ji teprve hledalo a tento proces není dosud ukončen, neboť tamní rumunskojazyčné etnikum se napřed musí zříci identity, která mu byla programově naroubována. Závěrečná část práce se pak zabývá současným postavením

rumunštiny v Moldavské republice a vyhlídkami na upevnění znovunabyté etnické a jazykové identity besarabských Rumunů.

Práce je psána kultivovanou rumunštinou, kromě běžných překlepů, zejména v první části práce, jí z hlediska stávající jazykové normy až na pár poněkud archaicky působících výrazů (*flamuri* místo dnes běžného *drapeluri*, *unificarea Valahiei și a Moldovei* místo zavedeného *unirea Țării Românești și a Moldovei*, s. 68) nelze nic moc vytknout. Je bohatě dokumentována a jednotlivé postřehy jsou ve většině případů široce podloženy hodnověrnými statistickými údaji.

Jediný zjištěný faktografický prohřešek jsem zaznamenal až na s. 97, kde je za státní jazyk Demokratické republiky ostrovů sv. Tomáše a Princova mylně označována francouzština, ačkoli jde o někdejší portugalskou državu, která nikdy pod francouzskou správou nespádala. Jako sporné se rovněž jeví tvrzení, že Constantin Negruzzi poprvé otiskl slavnou povídku *Alexandru Lăpușneanu* na stránkách časopisu *Curierul de ambe sexe* Iona Heliada-Rădulesca (s. 52), když všechny dostupné prameny uvádějí její uveřejnění v 1., programovém čísle časopisu *Dacia literară* z roku 1840.

Vzhledem k minucióznímu zpracování jednotlivých kapitol mě též trochu překvapila skutečnost, že nikde nejsou blíže osvětleny okolnosti, jež vlastně k anexi Besarábie carským Ruskem vedly (rusko-turecká válka v letech 1806-12 a následná smlouva z 28. května 1812), jinak řečeno, velmi podrobně se seznamujeme s důsledky, jejich příčiny však nejsou dostatečně ozřejmeny. (Záminkou k ruské intervenci v době celoevropské politické nejistoty zapříčiněné napoleonskými válkami byla skutečnost, že na trůn v obou podunajských knížectvích byla Tureckem dosazena *profrancouzsky* smýšlející knížata, jmenovitě Alexandru Șuțu a Scarlat Callimachi.) Totéž platí i pro okolnosti přechodného uvolnění v letech 1905-06, které nelze přičítat na vrub pouze revolučnímu vzmachu (k tomu mohlo dojít jen proto, že ústřední moc byla oslabena prohranou rusko-japonskou válkou!). V souvislosti se vznikem Moldavské autonomní sovětské socialistické republiky v rámci Ukrajiny r. 1924, která se měla stát nástupištem k ovládnutí celého dáko-rumunského prostoru, by také bylo záhodno zmínit neblahé působení rumunského Bulhara Christiana Rakovského, zprvu zvilého nepřítele všeho ruského, posléze čelného představitele Kominterny a hlasatele sovětizace, neboť právě on podle některých badatelů přišel s nápadem tuto autonomní republiku zřídít. Nikde též není ani zmínka o tom, že snaha o prosazení tzv. moldavštiny vycházela mimo jiné z vulgárně sociologického, třídního přístupu k jazyku, prosazovaného zejména moskevským jazykovědcem M. V. Sergejevským a Moldavskou vědeckou radou, v jejímž čele stál Moskvou dosazený Pavel Chior (1902-1943). Ten připisuje

rozštěpení druhdy jednotného románského jazyka na vrub buržoaznímu pofrancouzšťování, jež podle něho dalo vzniknout dvěma rozdílným jazykům: rumunštině (neboli jazyku pokaženému, dobrému pro buržoazní národ) a moldavštině (jazyku socialistického národa pracujících). Více prostoru by též neuškodilo věnovat rozporuplné osobnosti spisovatele Iona Druty, jehož dílo bylo pro sovětskou Moldávii po léta kulturním vývozním artiklem č. 1, tj. autorovi, o němž se z textu dozvídáme pouze to, že už v roce 1965 spolu s dalšími předními spisovateli brojil za návrat k latině a roku 1989 založil první po více než čtyřiceti letech latinkou tištěné noviny *Glusul*. Jeho další působení z hlediska národní věci totiž již zdaleka tak chvályhodné není: po rozpadu SSSR se paradoxně sblížil s těmi, kteří jej odsuzovali, postavil se na pozice moldovenismu a křesťanství pojímaného v tradičním duchu ruského pravoslaví („dům svatého apoštola Pavla, který pojme všechny pravoslavné národy včetně těch neslovanských“) a těžce nese moldavsko-rumunské sblížení.

Z hlediska technického zpracování lze práci vytknout to, že anglické résumé je ve srovnání s českým neúměrně dlouhé.

Přes tyto drobné připomínky předkládanou diplomovou práci nelze než doporučit k přijetí.

V Praze dne 27. 5. 2012

PhDr. Jiří Našinec